

UVODNIK

PETNAJST LET V ZAVEZNIŠTVU

Leta 2019 prepoznavamo tri pomembne obletnice za Republiko Slovenijo, njene državljanke in državljane, za njen obrambno-varnostni sistem, za pripadnice in pripadnike Slovenske vojske. Prva pomembna obletnica je 70 let Severnoatlantskega zavezništva, drugi dve pa sta 15 let Republike Slovenije v Evropski uniji in Natu.

70 let Severnoatlantskega zavezništva je na prvem mestu zaradi svojega simbolnega pomena. Uradni datum njegovega nastanka je 4. april 1949. Lahko pa zapišemo, da je severnoatlantsko sodelovanje bistveno starejše. Nastalo je v času preseljevanja različnih narodov in narodnosti v Severno Ameriko z ozemelj današnje Evropske unije ter tudi drugih delov sveta. Sorodstvene vezi na obeh straneh Atlantika povezujejo že več generacij, niso pa edine. Prestale so posebne preizkušnje v času obeh svetovnih vojn in postale sodelovanje, ki se je uradno preimenovalo iz sodelovanja v zavezništvo na pogorišču druge svetovne vojne iz enega samega razloga – da se ta nikoli več ne bi ponovila.

Generalni sekretar Nata Jens Stoltenberg je ob 70-letnici zavezništva v Washingtonu povedal, da »ima Nato širok doseg in kljubuje časovnim spremembam, saj smo se poenotili glede temeljne zaveze varovati in braniti drug drugega«. V širšem smislu pa gre pri fenomenu dolgoletnega zavezništva najverjetneje za prizadevanje za ohranjanje, preživetje in razvijanje zahodnoevropske kulturne, zgodovinske, politične, sociološke, varnostne, obrambne, vojaške ter še katere druge identitete. V zadnjem času sta opaznejša geopolitični vidik in pomen zavezništva v odnosu do drugih hitro razvijajočih se političnih akterjev predvsem z vzhoda. Glede na velike spremembe, ki so se zgodile v zadnjih 70 letih, je zavezništvo kot relativno staro v primerjavi z drugimi varnostnimi organizacijami danes v zavidljivi kondiciji.

Dejstvo, da je Republika Slovenija članica Evropske unije in zavezništva že 15 let, se zdi logično še zlasti z zgodovinskega vidika. Predniki, ki so živeli na območju

naše države, so bili del Svetega rimskega cesarstva več kot tisoč let, Avstrijskega cesarstva 63 let in Avstro-Ogrske 51 let. V 20. stoletju smo bili v nekaj različnih obdobjih umeščeni v različne organizacijske strukture z današnjimi državami Zahodnega Balkana, v 21. stoletju pa smo tam, kamor spadamo, v Evropski uniji in zavezništvu. O tem so državljanke in državljani Republike Slovenije odločili na referendumu 23. marca 2003, pri čemer so članstvu v Evropski uniji namenili skoraj 90-odstotno podporo, članstvu v zavezništvu pa 66-odstotno.

Tokratna številka Sodobnih vojaških izzivov je namenjena 15 letom Republike Slovenije v zavezništvu. V letih 2009 in 2014 smo že izdali jubilejni številki ob 5. in 10. obletnici z dotedanjimi izkušnjami, dobrimi in manj dobrimi praksami. Želeli smo jih zapisati, ohraniti v spominu in zapustiti sledi mlajšim generacijam. Še zlasti pa smo naše izkušnje želeli deliti z drugimi državami, ki si prizadevajo postati članice zavezništva, saj jim lahko pomagajo, da nekaterih naših neuspehov ne ponovijo ali pa se jim povsem izognejo.

V tej številki smo k sodelovanju povabili tudi avtorje iz drugih držav, ki z nami delijo svoje izkušnje in poglede na svoje ter naše članstvo v zavezništvu. K temu sta veliko pripomogla David Humar in Primož Šavc, za kar se jima zahvaljujemo.

V uvodu nas **Boris Rutar** s prispevkom *Zveza Nato kot koalicija (voljnih)* seznanj s teoretično razliko med terminoma zavezništvo in koalicija s poudarkom na vojaško-obrambnem področju. Na hitro se zdi, da gre za sinonima, vendar avtor z jasnimi primeri iz prakse dokaže, da gre za pomembno razliko tako v teoriji kot praksi.

Leta 2004 so poleg Slovenije postale nove članice zavezništva tudi druge države, ki letos praznujejo 15. obletnico priključitve. Med njimi so tudi Litva, Latvija in Estonija. Njihove izkušnje sta zapisala **Viljar Veebel** in **Illimar Ploom** v prispevku *15 let članstva v Natu in EU: ali so si nacionalne varnostne strategije in obrambni modeli baltskih držav podobni ali se razlikujejo*.

15 let slovenskega članstva v Natu skozi perspektivo spreminjajočega se varnostnega in geopolitičnega okolja je naslov prispevka **Uroša Lampreta** in **Blaža Grilja**. V njem povzemata glavne spremembe v mednarodnem varnostnem okolju, ki so med drugim vplivale na organizacijo in delovanje zavezništva. V različnih oblikah so se odražale tudi v naši državi, vplivale so na njeno varnost in obrambo ter delovanje Slovenske vojske.

15 let Republike Slovenije v Natu – kritični pogled na obrambni sistem je prispevek avtorja **Marka Čehovina**, ki je kritičen do sprejemanja političnih odločitev na obrambno-varnostnem področju v domovini in do slovenskih medijev, ki po njegovem mnenju na tem področju svojega poklica ne opravljajo dovolj profesionalno. Razpravlja tudi o specifičnosti razumevanja pojma civilnega nadzora nad oboroženimi silami v Sloveniji.

Med pripravami na vstop v zavezništvo so bile v Republiki Sloveniji po posameznih področjih oblikovane različne ocene o tem, kaj so prednosti in slabosti takšnega zavezništva. Ena najzanimivejših tem je bila zagotovo cena obrambe države. O tem, kako natančne so bile ocene stroškov takrat in kakšna je cena obrambe danes, pišeta **Branimir Furlan** in **Zoran Barjaktarevič** v prispevku *Nato in Slovenija 15 let pozneje: kako uspešne so bile napovedi izdatkov za obrambo*.

Alija Kožljak predstavlja svoj pogled na Republiko Slovenijo kot manjšo državo, ki lahko neodvisno od različnih kazalnikov pomembno prispeva k napredku držav na območju Zahodnega Balkana na obrambno-varnostnem področju. Pri tem je zelo nazoren, izhaja iz dejstev ter svojih izkušenj, ki jih je pridobil kot predstavnik Bosne in Hercegovine. Več o tem v prispevku *Ko majhno postane veliko – Slovenija in njenih 15 let v Natu*. Postati članica zavezništva je za vsako državo poseben uspeh, vendar se šele takrat, ko si del velikega kolektiva, pojavijo najzanimivejši izzivi.

Andrej Osterman piše o razvojnih mejnikih Slovenske vojske na nekaterih področjih, na primer o mednarodnih operacijah in misijah, kadrih, standardizaciji, ki jih je v zadnjih 15 letih doletelo največ sprememb, v prispevku *Slovenska vojska 15 let po vstopu Republike Slovenije v Nato*.

Pri praznovanju 15-letnice v Natu je treba, kot pravi **Alojz Šteiner**, izpostaviti še dve obletnici, in sicer 25 let od začetkov mednarodnega vojaškega sodelovanja Slovenske vojske in 10. obletnico, odkar je bila sprejeta deklaracija o izpolnjevanju pogojev vojske za celovito integracijo v zavezništvo. O značilnostih teh dveh za vojsko pomembnih obletnic pa več v prispevku *Slovenska vojaška pot v zavezništvo*.

Neil Grayston v prispevku *Spreminjanje in razvoj Slovenske vojske – pogled iz tujine* z nami deli izkušnje tujega angleškega svetovalca Republiki Sloveniji na njeni poti v zavezništvo. Primerja takratno stanje na obrambno-varnostnem področju, predstavi razvojne mejnike, ugotavlja trenutno stanje in predlaga nekaj usmeritev za prihodnost.

Svoj pogled na zavezništvo in Poljsko ter Slovenijo v njem je opisal **Andrzej Falkowski** v prispevku *Animus in consulendo liber – V premišljevanju svoboden duh*. Poljska je, tako kot Litva, Latvija in Estonija, z vidika varnostnih tveganj glede na svojo geografsko lego v precej drugačnem položaju kot Slovenija. Hkrati se spoprijema z zelo podobnimi, če že ne enakimi, vprašanji glede nekaterih sodobnih varnostnih tem.

V tej jubilejni številki je veliko zanimivega branja. Prispevki bodo ob naslednji obletnici še zanimivejši, saj bomo lahko primerjali različne prihodnje ugotovitve s tokratnimi in ugotavljali stopnjo napredka.

